

Gij moet niet alleen willen dat Hij uw God zij, maar Hem dien wil ook toonen.

Toonen, in uw hart.  
In dat hart, dat voor uw God niet verborgen is.

Hoe nu deze godsdienst des harten zich metterdaad voor God toonen moet, zal straks, bij de bespreking van het eerste gebod in betrekking tot Christus' gelooven, uitvoerig worden uiteengezet. Hier zij er slechts op gewezen, dat 's menschen wil, door de heilige liefde tot God bewogen, zich voor Hem moet uiten in de actie van aanbieden, vertrouwen, onderwerpen en gehoorzamen.

En zoo vonden wij dan, hoe de eisch van het eerste van Gods geboden ligt in het bezit van de godsvrucht en de oefening van den godsdienst des harten.

### „In Salem is zijn hut.”

God is bekend in Juda, zijn naam is groot in Israël. En in Salem is zijn hut, en zijn woning in Sion.  
Psalm. 76: 2, 3.

Salem is afgekoort voor Jeruzalem; de „hut” is een ander woord voor de *Tabernakel*. In Salem is zijn hut, bedoelt alzo in zijn eersten, letterlijken zin, dat de Tabernakel die eerst in de woestijn omfloede, en sinds nu hier, dan daar vertoefde, nu naar den top van Sion was opgedragen, en dat alzo de woonstede des Heeren HEEREN binnen Jeruzalem's muren was.

Hierin nu ligt voor ons gevoel dit stuitende, dat we ons vanzelf afvragen: hoe kan onze God tegelijk *almogenwoordig*, en toch *wonende* binnen één bepaalde stad, op één enkelen berg, top, in één tent of tempel zijn? En (aan niet minder dit: zoo God in de oude bedeeeling op aarde in Salem zijn hut en in Sion zijn woning heeft gehad, was dan Israël onder de oude bedeeeling niet rijker dan wij nu zijn? Zijn wij dan niet achteruit, in plaats van vooruit gegaan? Is het Evangelie, dat van geen Jeruzalem op aarde meer weet, dan niet armer dan de dienst der schaduwen, die de plaats van Gods tegenwoordigheid op aarde kon aanwijzen?

Vooral waar we in onze psalmen nog telkens en telkens aanheffen: „De lofzang klimt uit *Sion*”, en in allerlei andere vormen van „dorpelwachten” voor Gods tent, zingen, is hier klaarheid van inzicht voor elk kind des Heeren gewenscht. Al begint men in zijn eerste jeugd met zulke klanken half gedachteloos mee te zingen, bij het klimmen van onze jaren vraagt het bewustzijn om klimmende helderheid. Die helderheid nu geeft u niet de geleerdheid der historie; alles komt ook hier aan op persoonlijk, op uw gewilde gemeenschap, en uw omgang met den levenden God, op de kern van alle religie, op het dringen van uw ziel om steeds meer in gestadige zielsaanraking met uw God te verkeren.

Daarbij nu stuit ge altoos en onveranderlijk op een tegenstelling die nu denken noch uw nadenken ooit kan of zal oplossen, en waarvoor alle wetenschap machteloos staat, t. w. op de alles beheerschende tegenstelling tusschen de *Oneindigheid* des Heeren en de *eindigheid* van alle schepsel.

Langs twee wegen nu is de proef genomen, om tusschen die beide een brug te slaan.

Het is vruchteloos beproefd door den menschen, en het is tot stand gebracht door uw God. Vrachteloos beproefd is het door den menschen, op den weg der Heidenen, en wel alzo, dat ze de Oneindigheid des Almachtigen in de eindige vormen van een beeld besloten hebben; en de uitkomst was geestdoodende en ten slotte alle religie versteende afgoderij.

Maar tot stand gebracht is het door uw God, die alle veelgoderij en afgoderij gekerd heeft door zijn dienst oorspronkelijk aan één plaats te binden, door uit zijn tempel op Sion alle beeld van zichzelf te weren, en het geestelijk karakter van zijn dienst te handhaven. Door onze God, die in het eind, nadat de dienst der schaduwen zijn roeping vervuld had, zijn tempel om in het vleeschgeworden Woord schonk, en dien tempel op den Pinksterdag uitbreidde over heel zijn Gemeente, het Israël des Nieuwen Verbonds.

Langs dezen wonderen weg onze Heeren is het doel bereikt, dat thans Gods kinderen, zonder oot in de minste verwakking van Gods Oneindigheid of Almogenwoordigheid te vervallen, nochtans zeer bepaald en scherpblijvend weten, dat ze in den Christus de aanraking met hun God hebben te zoeken; dat ze in de Gemeente der heiligen zijn gemeenschap genieten kunnen; en dat ze door den Heiligen Geest hun eigen hart steeds meer gevormd zien worden tot een woonstede van God in den Geest.

De klare voorstelling waarom dit leidt is, dat Gods kind nooit, op niet één plek, in wat donkerheid en te midden van wat benauwdheid ook, gekweld wordt door het bang besef, dat zijn God van verre zou zijn, en niet in zijn onmiddellijke nabijheid door het gebod zou zijn te vinden.

Waar Gods kind ook neerknielt, bij weet dat God er is, vlak bij hem is, en luistert naar zijn gebod, hem ziet en hem doorgroet, zijn weg kent tot in de kleinste bijzonderheden; en dat er geen snar in zijn hart van vreugde of droefheid kan trillen, of er ze tildde was het God bekend, was klank en nag geluid en wat toon ze zou u geven. „Eer er nog een woord op mijn tong is, zie Heer, Gij weet het alles. Gij omringt mijn gaan en mijn liggen, en Gij zijt al mijne wegen gewend.”

Maar ook van den tegenovergestelden kant verkeert het kind van God gestadig onder den machtigen indruk van 's Heeren majesteit en verhevenheid. De heerlijkheid en de heiligheid des Heeren mag in zijn nederdalen tot ons niet voor ons besef teloor gaan. En daartoe heeft God het alzo bewerkt, dat voor ons besef diereidde God, die ons steeds nabij is, troont in de hemelen, alleen daarboven zijn majesteit ontsluit, en geen oogenblik opgaat in het kleine, nietige en eindige van ons menschelek leven.

Het leven daarboven en het leven op aarde zijn scherp voor ons besef gescheiden, en niet hier reeds, maar eerst als we door de poorte des doods zullen zijn doorgegaan, zal ook ons oog Hem in zijn volle glorie in het Jeruzalem, dat boven is, aanschouwen.

Doch tusschen die beide in ligt nu de overgang. De overgang in Christus, de overgang in de gemeente der heiligen, de overgang door de inwoning van den Geest in ons hart; en dat is nu de hut in Salem, dat is zijn woning op Sion, dat zijn verkeren onder het Israël Gods. Het gaat over en weder.

In Christus ons vleesch in den hemel gezet,

en in ons hart de Geest nederdalende, en zoo wel in den Christus als in den Heiligen Geest God-zelf door ons aangebeden.

Hier is het mysterie.  
De Zoon des menschen, onze één, onze broeder, ons nabij, en in onze natuur ten hemel ingegaan, niet buiten God staande, maar zelf God zijnde, en daarom de innigste gemeenschap verwetende, die tusschen God en het kind des menschen denkbaar is.

En anderzijds, waar Christus voor allen is, de Heilige Geest indalend en woning makend in het hart van elk kind van God bijzonderlijk en afzonderlijk, en alzo in het verborgene van onze eigen ziel een Salem stichtend, waar God zelf inwoont, en waar zijn Goddelijk leven ons inspireert, de bron van alle onze heiliger en hooger aandoeeningen, gewaarwordingen en drijvingen.

En die beide op elkaar werkend en elkander aanvullend.

Geen gemeenschap met Christus zonder de inwoning van den Heiligen Geest, maar ook omgekeerd, geen inwoning van den Heiligen Geest zonder den grondslag van onze gemeenschap met God in den Christus.

Onze natuur in Christus in de hemelen, en de Heilige Geest inwonend in ons hart op aarde.

Aldus is de brug des heiligen levens door God zelf gelegd, met het één uiteinde rustend in de hemelen, en met het andere steunende in het middenpunt van ons eigen menschelek hart.

Maar zelfs die beide steunpunten behoeven weer een vereeniging en vinden die in de gemeente der heiligen.

Een ieder voelt het voor zich zelf, hoe hij de gemeenschap met zijn God zich niet meer van zelf en geleidelijk voelt toekomen, als hij in aanraking is met de heiligen op aarde, en hoe, omgekeerd, die gemeenschap aan klaarheid en helderheid verliest, als hij geen ander menschelek contact heeft dan met de lieden der wereld.

De hooge genieting van het sacrament des Avondmaals komt hem uit het brandpunt van die gemeenschap toe. Dat Avondmaal bevestigd hem de heerlijkheid van den Christus, maar in de gemeente, niet zonder haar. En daarom kon er geen hooger en heiliger instelling voor menschen gegeven worden, dan toen de Christus voor zijn sterfen het brood brak en den wijn uitgoot, en zijn heilig Avondmaal in het leven riep.

Hier is het middenpunt, hier is het centrum, hier is de saamvloeiing van alle lijnen, waarlangs de gemeenschap tusschen onze ziel en onze God tot stand komt.

Niets is daarom schuldiger, dan het zondig doen van hen, die deze gemeenschap van Gods heiligen in en buiten de kerk des Heeren doen verlammen door getwist en zucht om gelijk te krijgen voor bijzondere inzichten.

En nieuw gebod gaf ons onze Heiland ons, dat we elkander zouden liefhebben. Die *nieuwe* liefde, die Hij ons aanbeval, is het teederste wat zich op aarde denken laat, wij het in dien stroom der *nieuwe* liefde is, dat onze God tot ons wil naderen, en ons tot Zich wil opheffen.

En wie nu, van die *nieuwe* liefde niets verstaande, kerk en heilige liefdesgemeenschap misbruikt, om triomf voor eigen meening te zoeken, wat doet hij anders dan Salem afbreken, de hut onze Gods te niet doen, en de gemeenschap met onze God, zooveel aan hem staat, benevelen?

Amsterdam, 15 Jan. 1904.

### Het gele gevaar.

De oorlog, die in het verre oosten dreigt, heeft voor heel de Christenheid een zeer ernstige beteekenis.

Eeuwenlang hebben de Christelijke naties de wereldmacht in handen gehad. Slechts eens, toen de halve maan Spanje veroverd had en de Turk langs Byzantium in Europa binnendrong, dreigde Gyaan, dat de Christelijke kerk zou ten onder gaan. Maar de Arabier werd uit Spanje teruggeworpen en de Turk in Constantinopel tot machteloosheid gedoemd. Het Kruis had overwonnen en Europa bleef voor het Christendom bewaard.

Zoo droomde men allengs den zoeten droom, dat van de heidenwereld voor het Christendom geen gevaar meer te duchten was. De Christelijke naties breidden door kolonisatie haar invloed uit. Amerika trad naast Europa als Christelijk werelddeel op. In Australië stierf het heidendom zoo goed als uit. En wel bleef in Azië en Afrika een breede volkerenstroom van het Christendom afkeerig, maar deze volkeren waren zoo weinig gecultiveerd, zoo onsamenvattend, zoo in lethargie verzonken, dat ze in het spel der wereldhistorie nauwelijks meetelden. Gevaar, zoo meende men, dreigde de Christelijke kerk wel in haar eigen veste door de macht van ongeloof en materialisme, die onder de Christelijke volkeren steeds meerderend afvallig maakte, maar gevaar van buiten dachtte men niet. Eer scheen wat in eigen kring te loer ging, door den arbeid der zending onder de heidenwereld te zullen worden vergoed.

Thans zijn plotseling de oogen opengegaan en voelt men, dat vroeger of later, hetzij in onze dagen of in de eeuw, die komen zal, de worsteling tusschen Christendom en Heidendom opnieuw gaat beginnen.

Men heeft aan deze heidense volkeren de hoogere cultuur gebracht, de rijkere ontwikkeling van geestelijk leven, die in Europa onder de schaduw van het Kruis was opgebloeid; maar zonder het Christendom. En Japan heeft in ongelooflijk korten tijd die cultuur overgenomen, is daarmede in de rij der groote mogendheden als mededinger opgetreden en voelt zich sterk door den onderlingen najver der Christelijke naties, die elkander in den wedloop om koloniaal bezit het licht in de oogen niet gunnen. Zoo heeft Japan thans gewaagd, wat geen Europeesche mogendheid het nu zou durven doen: tegen de uitbreiding van Rusland's invloed een slagboom op te werpen, bereid desnoods in een bloedigen oorlog om de hegemonie in het Oosten te kampen.

Natuurlijk gaat het hier niet om een stuk van Korea of Mantsjoerie, maar om de vraag, of het heidense Azië zich aan de macht van het Christelijk Europa ont-

wringen zal. China is reeds lang het juk der vreemde indringers moede en de bokseropstand en christenmoord te Peking toonden, hoe de inlandsche bevolking de Europeers haat. In Engelsch-Indië heeft het Boeddhisme wel veel van de energie van het volk verlamd, maar ook daar smeult in het verborgene het vuur, dat eens in lichte laaie ontvlammen zal. In den bedarmden Oosterling schuilt een stille kracht, die niet licht tot uiting komt; maar wanneer ze werken gaat, gevoed door religieus fanatisme, niets en niemand ontziet. De amokmaker in onze Oost geeft daarvan wel het treffendste voorbeeld.

Gelukt het daarom Japan, deze sluimerende hartstochten aan te blazen tot wilden fanatieken gloed; wordt onder zijn leiding China met zijn reusachtige bevolking en onuitputtelijke hulpmiddelen tot een modernen cultuurstaat gemaakt; wordt in het geheim de bond uitgebreid tot de inlandsche bevolking in Engelsch-Nederlandsch- en Fransch Indië; dan kon de dag komen waarop heel deze heidense macht zich tegen het Christelijk Europa stelt, niet tevreden is met het vreemde juk af te werpen, maar naar weerwaak dorst en daarom in Europa zelf binnendringt, om daar het Christendom, kon het zijn, van de aarde te verdelgen.

Wie op deze teekenen der tijden let, ziet hierin slechts een bevestiging van wat de Schrift voorspelt. In het machtige visioen, dat de Apostel Johannes op Patmos zag, in de einduitkomst der wereldhistorie niet een vreedzaam nederdalen van het Nieuwe Jeruzalem op een aarde, waar gerechtigheid woont, maar een steeds scherper worsteling tusschen de Kerk van Christus en de machten der duisternis. Die strijd draagt een tweezijdig karakter. Eenerzijds tegen den mensch der zonde, die zich in den tempel Gods op zijn plaats zet; een werking van satan dus in het centrum der christelijke wereld, om haar van God te doen afvallen. En anderzijds tegen de poging van den vijand Gods om Gog en Magog, d. w. z. de heidense volkeren, te doen optrekken tegen de christelijke volkeren. Een aanval van binnen en van buiten, die eerst door de komst van Christus op de wolken ten oordeel, zal verijdeld worden en in een triomf van het Rijk Gods eindigen zal.

Wij wijzen op deze feiten, niet om daarmee in de fout der chiliasten en apocalyptische uitleggers te vervallen, die in het boek der Openbaring een program van de wereldgeschiedenis vinden en in allerlei dwaze voorspellingen zich verliepen. De verborgene dingen ook in de toekomst zijn voor den Heere onze God, en het voegt ons niet curieuslijk daar in te dringen. De ure, wanneer deze dingen geschieden zullen, weten noch de engelen in de hemelen noch de menschen op aarde.

Maar wel heeft Gods volk acht te geven op de teekenen der tijden en ook in de woelingen en gistingen der volkeren de volvoering te zien van Gods heiligen raad. Of de worsteling tusschen Christendom en Heidendom thans reeds aanstaande is, kan niemand zeggen. Maar het feit, dat een heidense staat als Japan met alle middelen der moderne krijgskunst toegerust, thans reeds het machtige Christelijk Rusland met een oorlog wangt te bedreigen, is een teeken, dat voor de toekomst ernstige gevaren voorspelt. En wie in deze gespannen verhouding alleen een politieke worsteling ziet tusschen twee machtige staten om het bezit van een strook lands in het Oosten, en niet voelt, dat achter dien strijd de tegenstelling schuilt tusschen Christendom en Heidendom, zou daarmede toonen den ernst van deze worsteling niet te verstaan.

Ook voor ons eigen land heeft deze worsteling iets te zeggen.

Nederland, hoe klein ook in Europa, telt op koloniaal gebied onder de groote mogendheden. Het bezit in Azië een rijk, waar miljoenen Heidenen wonen. En dit rijt grenst aan het brandpunt van den toekomstigen strijd.

De liberale politiek is steeds geweest om de uitbreiding van het Christendom in onze koloniën tegengaan te gaan. Men zou den inlander beschaving en cultuur brengen; scholen en tempels voor hem bouwen; zorg dragen voor zijn stoffelijke welvaart. Maar de Zending zijver moest tegengewerkt, want juist in die Zending lag het gevaar, dat de inlander in opstand zou komen tegen het Nederlandsche gezag. Men weet, hoe nog onlangs, toen de Gereformeerde predikant van Batavia op Atjeh als een arbeidsveld voor de Zending wees, heel de Indische pers in toorn ontstak en zulk een drijven zelfs Staatsgevaarlijk noemde.

Wij verblijden ons daarom, dat onze Christelijke Regeering een andere opvatting heeft van haar taak tegenover Indië. In de kerstening van Indië ligt voor ons land alleen de waarborg, dat bij een toekomstige worsteling tusschen Europa en Azië onze koloniën niet tegenover ons zullen staan. Bevordering der Christelijke zending, door alle hinderpalen en beletselen uit den weg te ruimen en aan den zendingsarbeid zedelijk steun te verleen, is daarom niet alleen roeping der Christelijke overheid, maar tegelijk eisch van gezond staatsbeleid.

Beschaving zonder Christendom is, Japans voorbeeld leert het, voor den inlander slechts een oorzak om tegen het Christelijk Europa in verzet te komen. Alleen dan, wanneer eenheid in religie moederland en kolonie verbindt, is het gevaar, in het rassensverschil gelegen, overwonnen en kan de beschaving tot een zegen van den inlander worden.

### Dansen ten hove.

Het feit, dat onze Christenmannen thans op het gestoelte der eere geplaatst zijn, mag eenerzijds het hart van ons Christen-

volk met dank vervullen, maar wekt anderzijds toch ook eenige bezorgdheid.

Bij veel eer is veel genade noodig, om dicht bij zijn God te leven. In de hoogere kringen van ons volk heeft de strenge, puriteinsche zede der Gereformeerden haar wortel geschoten. En waar ambt of positie verplicht in deze kringen te verkeeren, daar kan zoo licht de teederheid der conscientie schade lijden. Wat vroeger als zonde veroordeeld werd, wordt vergoelikt of door de vingers gezien. En zoo is reeds menigeen afgeleden, van wien eens betere dingen werden gehoopt.

Dat ons Christenvolk daarom nauw toeziet op hen, die tot deze eereposten werden geroepen, is plicht. Wanneer dit geschiedt niet uit zondige vitzucht, niet uit lust om hateligheden te zeggen, maar uit waarachtige belangstelling, uit ijver voor de eere Gods, uit liefde voor den broeder, dan spreekt daaruit een *trouw* aan het beginsel, die eer te prijzen dan te laken valt.

Zoo hebben in de 16de eeuw onze Gereformeerde predikanten niet gearzeld, om Marx van St. Aldegonde te vermanen, omdat hij aan het hof van prins Willem I deelnam aan de dansen, die daar in zwang waren. Ze deden dit natuurlijk niet in pamfletten en blaasboekjes. Ze maakten er geen publiek schandaal van. Maar in trouwhartige brieven waarschuwden ze hem, dat naar hun overtuiging, daarmede een „kwaad exemplum” gegeven werd. Juist omdat ze Marx lief hadden en hem als den pleitbezorger der Gereformeerde kerken bij den prins hoogachtten, mochten ze niet zwijgen, maar moesten ze hem wijzen op een gebruik, dat in hun oog verkeerd was.

Voor zoover ook thans zulk een broederlijke critiek noodig mocht zijn, zal niemand deze critiek veroordeelen. Alleen dient men, om billijk te zijn, hierbij twee dingen wel in het oog te houden.

Vooreerst, dat onze Gereformeerde practijns wel onderscheid hebben gemaakt tusschen hetgeen iemand, krachtens zijn ambt, verplicht was bij te wonen, ook al keurde hij hetgeen er geschiedde niet goed, en hetgeen hij zelf uit eigen lust deed. Wanneer Marx krachtens zijn ambt verplicht was, aan hoffeesten deel te nemen, waarbij gedanst werd, dan zouden de Gereformeerde predikanten hem daarvan geen verwijt gemaakt hebben. Anders zou een Christen geen ambt aan het hof kunnen bekleden. Maar wel veroordeelden zij het, dat hij, in plaats van zich zelf te onthouden van deze dansen, er aan deel nam en ze daarmede goedkeurde.

En ten tweede, dat wel volgens de Gereformeerde zede het dansen niet goed te keuren is, omdat het zoo licht aanleiding geeft tot zondige gedachten, maar dat noch de Lutherische noch de Roomsche kerk er evenzoo over geoordeeld hebben. Volgens de Lutherische en Roomsche theologen moet er onderscheid gemaakt tusschen zondig dansen en geoorloofd dansen. Met name de zeer statige dansen aan het hof worden door hen niet afgekeurd. En al mag men nu voor zich zelf aan de Gereformeerde opvatting boven de Lutherische en Roomsche de voorkeur geven, toch gaat het daarom niet aan, iemand, die deze opvatting niet deelt, als onchristelijk te veroordeelen. Hoewel prins Willem en Marx ten deze meer de Lutherische dan de Gereformeerde opvatting voorstonden, heeft men hen daarom niet verketend of publiek gebrandmerkt. Men vermaande ze in stilte, men trachtte hen beter in te lichten, men wees ze op het gevaar, waaraan zij zich blootstelden; maar men vond er geen aanleiding in, om hen voor het groote publiek als „wereldsche menschen” ten toon te stellen.

### Verzet tegen den Kerkeraad.

Dr. H. Schokking van Vlaardingen vraagt ons in de *Gereformeerde Kerk*, of onze veroordeeling van een organisatie in de gemeente tegenover den wettigen kerkeraad, niet tegelijk een vormis vel over hetgeen de mannen der dolantie in 1886 hebben gedaan?

Ons ware het liever geweest, wanneer deze vraag achterwege ware gebleven. De diepe woude, die in 1886 geslagen werd, behoort tot het verleden. Na te pleiten over het goed recht der dolantie heeft thans geen zin meer. De Gereformeerde gezindheid, om met Groen van Prinsterer te spreken, gaat in twee groepen uiteen, waarvan de eene vasthoudt aan de volkerkerk, de andere opkomt voor de vrije kerk. Niet in het openkrabben van het oude zeer, maar in de eendrachtige poging om ons volk voor de Gereformeerde beginselen te winnen, zij het dan elk op eigen wijze, ligt voor de toekomst heil.

Nu de vraag echter gesteld is, dient ze beantwoord. Een antwoord, dat niet beter kan gegeven worden dan door een weder-vraag.

Veroordeelt Dr. Schokking, dat in de 16de eeuw de mannen der reformatie een verzet georganiseerd hebben tegenover de roomsche hiërarchie en overal kerkeraden hebben opgericht tegenover de roomsche ambtsdragers?

En meent Dr. Schokking evenzoo, dat de contra-remonstranten in de 17de eeuw, die tegenover de arminiaansche predikanten en kerkeraden een nieuwe kerkelijke organisatie in het leven hebben geroepen, daarmede zonde hebben gedaan?

Als goed gereformeerde zal hij hierop antwoorden, dat dit georganiseerd verzet niet alleen geoorloofd, maar zelfs plichtmatig was, omdat in beide gevallen de bestaande ambtsdragers, in steek van aan Christus Koninklijk regiment zich te onderwerpen, tegen Hem in opstand waren gekomen.

Het legitimistische standpunt, dat de gemeente altijd en onder alle omstandigheden

aan het ambt onderworpen heeft te zijn, is nooit teller dan juist door onze Gereformeerde vaders bestreden. Omdat het ambt alleen zoolang macht en autoriteit heeft, als het zich onder Christus en Zijn Woord buigt.

Om die reden hebben de mannen der Dolantie in 1886 gebroken met kerkelijke ambtsdragers, die menscheleke reglementen en inzettingen boven Gods Woord stelden, de sacramenten lieten ontheiligen, de sleutelen der tucht misbruikten tegen de godzaligen en de ongelovigen vrij spel lieten in Christus Kerk.

Maar wat heeft hiernede te maken de poging van gemeentelieden, die noch tegen de belijdenis noch tegen de kerkenorde eenig principieel bezwaar hebben; die erkennen, dat de bestaande kerkeraad wettig door God geroepen is en onder het gezag van Gods Woord zich buigt; en desniet-tegenstaande tegenover dien kerkeraad zich stellen, omdat op een ondergeschikt punt die kerkeraad niet denkt zooals zij?

Dr. Schokking heeft de gulden les vergeten: qui bene distinguit bene docet, en vooral op kerkrechtelijk gebied is *goed onderscheiden* wel een eerste eisch voor wie anderen leeren wil.

Legitimisme en independentisme zijn de beide tegenpolen, die het Gereformeerde kerkrecht evenzeer veroordeelt. Calvin's institutie blijft juist daarom het meesterwerk, omdat daarin tegen beide gevaren zoo ernstig gewaarschuwd wordt.

Wanneer Dr. Schokking voorts opmerkt, dat *De Herant* altijd „zoo vreeselijk gelijk wil hebben”, zoo siert deze opmerking onzen polemist niet.

Geen redactie, die een principieel overtuiging heeft en daarvoor strijdt, is gewoon elk oogenblik ongelijk te erkennen. Ook de *Gereformeerde Kerk* doet dit niet.

En dat onze redactie volkomen bereid is, wanneer een minder doordacht woord haar pen ontgleed, hierover openlijk amende honorable te doen, weet Dr. Schokking evengoed als elk lezer van ons blad.

### Volksveredeling.

De voorstanders van het toneel beroepen zich bij voorkeur op den veredelenden en beschavenden invloed, die van het toneel op ons volk uitgaat.

Zooals de „vrome” naar de kerk gaat om daar een „beter mensch” te worden, zoo gaat de man der wereld naar de comédie, om daar in alle deugden te worden opgevoed. Natuurlijk klopt hiernede wel niet, dat juist die stukken, die het sterkst de hartstochten prikkelen door dubbelzinnige kwinslagen en onkiesche vertooningen, de meest volke zalen trekken, terwijl bij het opvoeren der klassieke meesterwerken loges en parterre leeg zijn, maar dat ligt aan den verkeerde smaak van het publiek en kan daarom, naar men zegt, aan het toneel als zoodanig niet geweten worden.

Te meer trekt daarom de aandacht, wat de couranten dezer dagen mielden omtrent den brand in het theater te Chicago, waarbij meer dan zeshonderd personen zijn omgekomen.

Niet alsof wij daarom dezen brand als een opzettelijke Godsoordeel over deze ongelukigen zouden willen beschouwen. Wat Christus gezegd heeft aangaande den toren te Siloam, maant hier tot groote voorzichtigheid. Te meer, omdat het grootste deel der slachtoffers kinderen waren, door hun ouders meegenomen.

Maar wat wel tot de conscientie spreekt is het ontzettende feit, dat dit ongeluk minder aan den brand zelf te wijten is, dan wel aan de paniek, die tot tooneelen van wreedheid en dierlijkheid aanleiding gaf, die de pen zelfs weigert te beschrijven.

Uit vrees voor den dood verdrong en vertrapte men elkaar. Alle menschelek gevoel, alle liefde en zorg voor anderen was uitgeschied. Het was één worsteling wie de sterkste zou zijn. Over bergen van levende menschen heen, trachtte men te ontkomen aan het gevaar. De zucht naar zelfbehoud onderdrukte elk edeler gevoel.

Er was geen voorbereiding om voor God te verschijnen; geen poging om den zwakkeren te helpen; geen zelfopofferende liefde. Het geweld van den sterkste triomfeerde, en wat in den weg stond, vrouw of kind, werd opzij gestooten of verreden.

Dit geval nu staat niet op zich zelf. Ook bij de andere groote schouwburgbranden, waarbij honderden omkwamen, werd hetzelfde gezien.

En al ontkennen wij niet, dat zulk een paniek, onverschillig of zij zich bij een schouwburgbrand, bij een treinongeluk of schipbreuk of waar dan ook voordoe, steeds de zinnen verbijsterde en tot ergerlijke handelingen aanleiding gaf, toch getuigt het niet voor den veredelenden invloed van het toneel, dat het kwaad hier tot zulk een schrikkelijke openbaring kwam en zoo algemeen was.

Aan de vruchten kent men den boom.

### Uit de Pers.

Dr. Hoekstra, die eerst de rechte beschouwing over het belijdenis doen in verband met den toegang tot het Avondmaal heeft uiteengezet, gaat nu voort met in het Bijblad der *Gereformeerde Kerk* de vraag te bespreken, of deze beschouwing in de praktijk wel vol te houden is:

Nu hebben wij de vraag te beantwoorden, of hetgeen wij in het licht stelden aangaande de beteekenis van de belijdenis des geloofs, in de praktijk wel vol te houden is.

Wij hebben laten gevoelen, dat de belijdenis van de kinderen der gemeente, die wel onderwezen zijnde, op belijdenis des geloofs tot het H. Avondmaal begeren toegelaten te worden, moet zijn een belijdenis van het geloof des harten, van het geloof der gemeente Gods, een getuigenis van hetgeen er persoonlijk in hun hart gevonden wordt aangaande Christus, een openbaring van de ver-

hindtenis hunner Hoogepriester en *Datsele* gelte dienstverlening d gemeente, als Woords of van belijdenis der is Hij, die deze ge dat als de mond leder wordt ge men. Wie er n als een huichel zaak. Wij hebbe winden. Ook in degelijk, niet nu geloof des hart korenem Gods, Gods, het geloof

Men zou dus vragen, of het twaalf artikelen vol te houden door wel uitvoer

Wij wijzen m om te laten ge dienst van d meede Kerk aan men in dat ker wil toekennen historisch geloof maar naar het bestaan willen telijk en van h verbinden. Natu ven in het ker niet; dat is onal baring der Kerk hebben geen re kerk. Niet alle voor God, als' geloofs doen en zijn het ook eve het geloof des b ed der gemeen aangeheven wor wanneer men re aan den toestand gelid verkeerden het leven van de ook niet. Om d held der geme ongesteekelijke m den kerkedienst werk Gods in d er door gewon geestelijke omge

Men al dat het woord en de wonden gebracht menschen wordt Maar er zijn er van krigen, om woord Gods in l straf willen won Wil men nu d maken, wil men zeker recht voor het kerkelijk le maar dan pleeg der gemeente d de geestelijke on ontbreke in het En als men dat beginselen van d dan loopt het er het geestelijk kar om dan voort kringetje of ge vriendinnen, die ook werkelijk we was dan voor h rompslomp, die menschen het oot t zijn, middellijk eigenlijke geest kringetje. Wij b de misvorming i zulk gevoelen gr en dat de aanwe hoopen ongeestel weet is, dat de het kerkelijke te den vinden. Wij het geselschapp de vromen in n stuit, dat daarin zeggen maar alle van Christus mis ongesteekelijk zie het kerkelijk lev de geestelijke wi richting moet op zeggen er bij, dat eisch dat er geest leven laat slippe schappij van het vruchtgegendes eugengemaakt soe altijd geleerd hee

Opmerkelijk is ten gevolge van e kerk, waarin men der vromen in i zag in de kerk, e beginsel aanwezig van t kerkelijk ook bij den H. J punt den eisch. d tij, volgehouden. H. Avondmaal d kinderen of bloe gees blijken van tot de vrees den lijk leven deel d Doop b achten, wanneer er bij lichtvaardige lie aan het H. Ju der vromen, en l ja, ook ten op handelingen dach geschieden in de er vrede mede, werd. Alleen in ze om zoo te ze waar ze den eac lijk voor het ke haalden.

Wij hebben e stukken van het ook in de belijde gemaakt worden die in hun inwe door Gods *ongemakkelijk* en leven, doordat wat tot dat eisch: „wordt ver gemoeds” tegenk bij wie goedwillig des Heeren volk

In een volgen antwoord te geve aangaande de bel wel vol te houdt

Volkomen ten dat de Gereform herk tot onhoudd Dat is het k getobd hebben werd tot allerli vlucht te nemen. Alleen in de de Gereformeer

1) Uitgezonden deze streken, waar loofs beschouwd maal